

Tilburg, 29 juni 2016

Aan: College van Burgemeester en Wethouders
T.a.v. projectleider omgevingsvisie M. Groenestein
Gemeente Oirschot
Postbus 11
5688 ZG Oirschot

Kenmerk: Oi 13-1217-hg
Betreft: Omgevingsvisie

Geacht college,

Met belangstelling hebben wij kennis genomen van het initiatief van de gemeente Oirschot om te komen tot een omgevingsvisie. Hoewel wij slechts beperkt tijd hebben om hierin mee te denken, willen wij daar toch graag input voor leveren. Daarom ontvangt u van ons deze notitie.

Het algemene uitgangspunt van de BMF is dat de waarden van de gebieden leidend moeten zijn en ontwikkelingsmogelijkheden moeten sturen. Als gebieden met bijzondere waarden verloren gaan, is dit verlies immers in de meeste gevallen onomkeerbaar. De BMF vindt om deze reden dat de aanwezige waarden en kwaliteiten van de gebieden de kaders dienen te bieden voor de omgevingsvisie. Water en de zogenaamde lagenbenadering zijn sturend voor ontwikkelingen en bescherming. Lelijke plekken kunnen mooi gemaakt worden. Ontwikkelingen kunnen gepaard gaan met kwaliteitsverbetering, waardoor er een fraaier landschap ontstaat. Een landschapsontwikkelingsbeleid kan dit ondersteunen.

In Oirschot spelen onder meer de volgende belangrijke thema's:

- ☞ Waardevolle, cultuurhistorische landschappen
- ☞ Natura 2000, natuurnetwerk, beekdalen
- ☞ Bodem, water, hydrologie
- ☞ Bomenbeleid en groen in de gemeente
- ☞ Stilte en duisternis
- ☞ Boomteelt en (intensieve) teelten
- ☞ Veehouderij
- ☞ Gezondheid
- ☞ Recreatie
- ☞ VAB's
- ☞ Nevenactiviteiten in het buitengebied
- ☞ Verkeer op de buitenwegen
- ☞ Evenementen
- ☞ Duurzame energie

Waardevolle, cultuurhistorische landschappen

Oirschot ligt in het Groene Woud, een waardevol nationaal landschap. Wij verzoeken u om in de omgevingsvisie aandacht te hebben voor behoud, bescherming, herstel en ontwikkeling van dat landschap. Hierbij dient onder meer aandacht te zijn voor geomorfologie, hydrologie, beekdalen, cultuurhistorische waarden en kleine landschapselementen. Oirschot is landschappelijk zeer waardevol en grote delen van het buitengebied zijn het behouden en het beschermen waard.

Wij adviseren u om bij de gebiedsanalyse en –indeling de zogenaamde lagenbenadering toe te passen om te komen tot de omgevingsvisie. De onderste lagen zijn daarbij sturend voor de functies.

In de gemeente bevinden zich ook buiten de natuurgebieden verschillende leefgebieden voor kwetsbare soorten, zoals voor struweelvogels en amfibieën. Wij bevelen u aan om voor de leefgebieden een visie voor bescherming, herstel en ontwikkeling te formuleren.

Wij pleiten voor het behoud en een goede bescherming van onverharde wegen en paden. Niet alleen zijn deze paden landschappelijk en cultuurhistorisch waardevol, ze zijn ook van groot belang voor de ecologie, bijvoorbeeld voor plantengemeenschappen en akkervogels. Tevens worden deze paden voor extensieve recreatie gebruikt, zoals wandelen en paardrijden. Qua beleving dragen de paden bij aan een hoog Swiebertje-gevoel. Elke vorm van oppervlakteverharding doet een onverhard pad teloorgaan, omdat hiermee de waarden en de verschijningsvorm teloorgaan. Het is dan ook zaak om in de omgevingsvisie aandacht te hebben voor deze paden.

Natura 2000, natuurnetwerk, beekdalen, kleine elementen

In de gemeente Oirschot bevinden zich veel waardevolle natuurgebieden. Het gaat dan om de N2000-gebieden Kampina, en de Landschotse heide, onderdeel van Kempenland-West en om de Mortelen, de groote en de kleine Beerze, landgoed De Baest, Landgoed Heerenbeek en de Oirschotse Heide, alle deel uitmakend van de EHS. De Beekdalen van de Beerze vormen de robuuste schakel tussen de (inter)nationaal beschermde natuurgebieden. De natuurgebieden en de verbindingen ertussen dienen duurzaam te worden behouden en beschermd.

Naast de (inter)nationale en provinciale natuurgebieden zijn er in de gemeente ook kleine bosjes en landschapselementen die behoud en bescherming verdienen. In de omgevingsvisie kan de gemeente deze kwaliteiten voor het landschap een plek geven.

Bodem, water en hydrologie, mede met het oog op klimaatverandering

Aandacht voor bodem en watersysteem is van groot belang. Er zou een beschermingszone om (verdroogde) natuurgebieden moeten komen. De toename van verhard oppervlak en bebouwing moet worden voorkomen. Compact bouwen en ruimte houden voor groen en water is nodig om klimaatproblemen te mitigeren.

Open en onbebouwde gebieden zijn een waarde op zich. In het kader van de klimaatadaptatie is het behoud ervan voor de toekomst noodzakelijk. Deze gebieden kunnen van belang zijn als bufferzone en ter voorkoming van hitte-eilanden.

Reserveer zowel in het landelijke gebied als in het stedelijke gebied voldoende ruimte voor het vasthouden van (overtollige) neerslag via buffering en stuwen voor tijden van grote droogte, in het kader van klimaatadaptatie. Doe dat vooral op de lager gelegen gebieden en zorg dat deze gebieden worden gevrijwaard van functies die lage grondwaterpeilen vragen .

Teelt volgt peil is een belangrijk principe om ervoor te zorgen dat het water zo veel mogelijk binnen het gebied wordt vastgehouden en niet te snel wordt afgevoerd.

Bomenbeleid en groen in de gemeente

Bomen zijn onze natuurlijke bondgenoten, ze vormen onderdeel van de leefgebieden van veel soorten dieren, planten en paddenstoelen, zowel in de stad als in het buitengebied. Ze vormen parken, bossen, ecologische verbindingzones en perceel- of tuingrenzen. Een waardevolle (stads)natuur draagt niet alleen bij aan de biodiversiteit, maar ook aan een gezonde leefomgeving voor ons mensen. Sommige bomen zijn cultuurhistorisch waardevol.

Bomen en groen spelen een belangrijke rol in het klimaat. Naarmate het warmer wordt, wendend bomen en groen de hitte-eilanden af door schaduw en ook bij het vasthouden van regenwater zijn bomen en boomkeuzen belangrijk. Interessant hierbij kan de aanleg van zogenaamde voedselbossen zijn die hierin een rol kunnen spelen. Tevens zijn deze bossen van grote waarde voor de biodiversiteit en voor de mens. Het verdient niet alleen aanbeveling om bestaande (monumentale) bomen, houtwallen en bomenrijen te behouden en te beschermen, maar ook om met een actief bomenbeleid nieuwe bomen aan te planten. Een goed groen- en landschapsbeleid hoort in een lokale omgevingsvisie; een bomen- en landschapsverordening hoort in het omgevingsplan.

Stilte en duisternis

Stilte en duisternis zijn als omgevingskwaliteit van belang voor veel natuurwaarden. Deze waarden behoeven voldoende aandacht in de omgevingsvisie. Duistere en stille gebieden in Brabant worden steeds schaarser. De Kampina, de Landschotse Heide en grote delen van de Grootte Beerze zijn aangewezen als stiltegebied en kennen nog een vrijwel ongestoorde donkerte. Maar ook Landgoed De Baest, de Mortelen, de Heerebeek zijn stillere en donkere gebieden. Behoud en bescherm de stille en donkere gebieden tegen aantasting van die omgevingskwaliteiten, die een randvoorwaarde zijn voor de ecologie.

Boomteelt en (intensieve) teelten

Boomteelt en andere intensieve teelten kunnen ingrijpende gevolgen hebben voor de omgeving. De Brabantse Milieufederatie vindt dat boomteelt, vanwege het intensieve karakter, niet overal gewenst is. Dat geldt met name voor gebieden met kwetsbare omgevingswaarden, zoals natuur-, landschaps-, cultuurhistorische -, archeologische -, aardkundige en hydrologische waarden.

(Intensieve) teelten hebben negatieve effecten op waterkwaliteit en -kwantiteit in de natte natuurparels en de attentiegebieden daaromheen. De waterkwantiteit neemt af, omdat voor deze intensieve teelten lagere grondwaterstanden gewenst zijn dan voor de natuur, er wordt berekend in de zomer; de waterkwaliteit verslechtert meestal door uitspoeling van bestrijdingsmiddelen en meststoffen.

De natuurgebieden, waaronder de N2000-gebieden, zijn al ernstig verdroogd. Door de boomteelt en de toepassing van teeltondersteunende voorzieningen, waaronder kassen, tunnels en containervelden, verdwijnen de **inzijgebieden**, hetgeen effecten heeft voor waterkwantiteit en -kwaliteit van de natte natuurparels. Ik citeer het MER van het bestemmingsplan Buitengebied, blz. 138 "Vrijwel alle gebieden zijn de laatste jaren steeds droger geworden door snelle ontwatering, grondwateronttrekking en toename van het verhard oppervlak. Hierdoor is een aanzienlijk deel van de diepe kwelstroom weggefallen en komt kwel aan de oppervlakte dat slechts een korte weg door de bodem heeft afgelegd waardoor zowel de kwaliteit als de kwantiteit van het kwelwater minder is. Het grondwatersysteem functioneert hierdoor niet optimaal".

Naast de hiervoor genoemde hydrologische effecten heeft boomteelt ook effecten op:

- ✎ Vermindering van de biodiversiteit doordat leefgebieden van soorten vernietigd worden of ongeschikt raken. Het gebruik van teeltondersteunende voorzieningen en het veelvuldig gebruik van bestrijdingsmiddelen, bemesting en monoculturen maken dat boomteeltgebieden veelal ongeschikt worden als leef- en foerageergebied voor planten en

dieren; dat geldt zeker voor kwetsbare soorten. Hiermee worden leefgebieden sterk ingeperkt en wordt de uitwisseling tussen de verschillende natuurgebieden belemmerd.

- ✎ Verdwijnen van archeologische en aardkundige waarden (zoals esdekken) doordat de onderlaag wordt aangetast door de worteldiepte of door de bewerkingsdiepte (tot 50 cm).
- ✎ Aantasting van landschappelijke waarden door nivellering van het landschap. Telers willen niet belemmerd worden door landschapselementen op hun percelen en willen makkelijk op het land kunnen, waardoor er grotere percelen ontstaan. Voor het kleinschalig landschap van Oirschot is dit funest.

Boomteelt en intensieve teelten staan op gespannen voet met de waarden van beekdalen, natte natuurparels, open gebieden en gebieden waar de cultuurhistorische waarden en natuurwaarden bescherming behoeven. Bovendien leiden grote oppervlakten boomteelt en aaneengesloten teeltondersteunende voorzieningen (TOV) tot flinke barrières voor planten- en diersoorten, onder andere vanwege het gebruik van bestrijdingsmiddelen en doordat er percelen voor intensieve teelten worden volgezet met TOV. Ook kunnen grote oppervlakten TOV door het dichtzetten van de bodem leiden tot effecten voor de bodem en hydrologie.

Om te voorkomen dat gebieden geheel dichtslibben met intensieve teelten en TOV, waardoor dieren niet meer kunnen migreren en foerageren, bepleiten wij een kwaliteitsverbetering van het landschap, in de vorm van voldoende afstand tussen bedrijven door middel van ruime groene corridors. Permanente TOV als containervelden en teeltondersteunende kassen zouden niet toegestaan mogen worden in de agrarische gebieden met landschaps- en/of natuurwaarden. Met name in het beekdallandschap en rond de natte natuurparels zou de vestiging en uitbreiding van deze intensieve vorm van landbouw moeten worden voorkomen vanwege de grote landschappelijke impact en impact op waterkwantiteit en waterkwaliteit.

Veehouderij

Vanwege de grote milieubelasting in Oirschot en omgeving ten gevolge van de veehouderij is het van belang om een ontwikkelingsperspectief te bedenken, waarbij de veehouderij de komende jaren kan ontwikkelen binnen de grenzen die de omgeving biedt. Dit zal leiden tot een ontwikkeling in kwaliteit en niet in kwantiteit. Daartoe bevelen wij aan om geen uitbreiding van stallen en aantal beesten meer toe te staan; uitbreiding van veehouderijbedrijven is dan alleen nog mogelijk met vigerende rechten van stoppende bedrijven uit de regio. Met de methode regionaal dierstandstill, gekoppeld aan de stal-voor-stal-methode, analoog aan de ruimte-voor-ruimte-regeling, hebt u een ambitieus voorstel in handen. De methode regionaal dierstandstill vindt u in de bijlage.

Het gaat er in het kort gezegd om dat binnen het emissieplafond van een veehouderij kan worden uitgebreid met dieren die afkomstig zijn van een stoppend bedrijf uit hetzelfde gebied en/of dat de extra m² aan nieuwe stal afkomstig is van de oppervlakte gesloopte stal van een gestopt bedrijf, dat aantoonbaar steeds in bedrijf was. Een belangrijke voorwaarde bij de stal-voor-stal-methode en de methode regionaal dierstandstill is dat moet zijn aangetoond dat de stal steeds in werking was met een doorsneebezetting conform vergunning (dus geen oude leegstaande stallen. Hierbij kan ook nog gedacht worden aan "afoming van rechten", om te voorkomen dat de druk op bepaalde locaties in de gemeente te groot wordt.)

Een dergelijke regeling is juridisch planologisch haalbaar, nl. in artt. 6.4 en 7.4 van de Verordening Ruimte is een soortgelijke regeling opgenomen, waarbij om uit te kunnen breiden er elders feitelijk, middels sloop, en juridisch, via het eraf halen van de bestemming of functie veehouderij, een veehouderij wordt opgeheven en er per saldo geen toename is van het vergunde aantal dieren. De gemeente zal op basis van de overbelaste situatie het afwegingskader moeten aanvullen met lokale aspecten. Er zal namelijk niet overal kunnen worden uitgebreid met rechten van stoppers; de gemeente wordt ingedeeld in zones waar nog wel groei mogelijk is en waar niet. De zonering zal moeten worden onderbouwd met gegevens van de omgeving, zoals een zone met veel burgerwoningen en/of recreatiebedrijven, een zone met het merendeel veehouderijen en een zone

rond natuurgebieden (N2000 en EHS). Daarnaast zal de gemeente moeten zorgen dat de verkeersoverlast niet toeneemt, bijv. door het maken van een routing of circulatieplan.

Een bijkomend voordeel van de stal-voor-stalmethode en de methode regionaal dierstandstill is de VAB-problematiek en de ongewenste ontwikkelingen: de stallen gaan gesloopt worden, de asbestdaken worden verwijderd. De bestemming kan wonen en groen worden of er kan een landgoed worden ontwikkeld. Ook zijn er, afhankelijk van de ligging en de structuur van de Verordening ruimte, kleine niet-agrarische bedrijven mogelijk tot milieucategorie II. Voor de stallen die al leeg staan, gaat het VAB-beleid gelden; die kunnen niet in aanmerking komen voor de stal-voor-stal-methode.

Gezondheidsaspecten

Plannen en projecten kunnen effecten hebben op de gezondheid. Te denken valt aan een verkeersweg, een (uitbreiding van een) veehouderij of een fabriek. Het gaat hierbij om effecten ten gevolge van onder meer fijnstof, geluid, zoönosen of endotoxinen. Door een bepaalde afstand aan te houden tussen bron en gevoelige bestemmingen of door zonering kunnen effecten worden beperkt of voorkomen. Wij bevelen aan om een Gezondheidseffectscreening te (laten) doen voor de omgevingsvisie en het omgevingsplan.

Recreatie en zonering

Oirschot is een mooie gemeente, met een aantrekkelijk landschap en natuur om in te recreëren. Wandelen, fietsen en paardrijden zijn populier. Ook voor verblijfrecreatie zijn er in Oirschot voldoende gelegenheden. Om te voorkomen dat een te hoge recreatiedruk verstorend werkt voor de natuur, is een recreatieve zonering nodig. Sommige gebieden zijn zo kwetsbaar dat die exclusief voorbehouden dienen te zijn voor flora en fauna. Wandel- en fietsroutes en de recreatieve poorten moeten de recreant laten genieten van het fraaie landschap, zonder dat de natuur wordt aangetast en verstoord.

De recreatieve poorten zijn bedoeld als vertrek- en aankomstpunt voor wandelaars en fietsers, een informatiepunt voor toeristische en recreatieve mogelijkheden van het gebied, met een parkeerplaats en met een beperkte voorziening om iets te eten en te drinken. Deze poorten vervullen een belangrijke functie in de recreatieve zonering: mensen worden (be)geleid naar de mooie routes en geweerd uit kwetsbare gebieden. Voorkomen moet worden dat toerisme en recreatie te veel verstoring geven, waardoor de kip met de gouden eieren wordt geslacht.

VAB's

Doordat veel boeren gestopt zijn of gaan stoppen, staan of komen agrarische bedrijfsgebouwen leeg. Samen met initiatiefnemers kan worden gezocht naar in de omgeving passende functies, die qua aard en schaal aansluiten bij de waarden van het omliggende gebied. Voorkomen moet worden dat in of ter plekke van de stallen functies komen die niet wenselijk zijn of niet passen in de omgeving of uitgroeien tot een omvang of categorie die thuishoort op een bedrijventerrein of in stedelijk gebied. VAB's met een (potentiele) waarde kunnen een herbestemming krijgen als die bijdraagt aan de versterking van kwaliteiten van het (omliggende)gebied.

Daarnaast zou ook moeten worden gekeken naar hoe je met een transitie kunt komen tot een invulling van hergebruik van stallen met het extensief houden van dieren (koeien, varkens, schapen) t.b.v. natuurbeheer of extensieve, grondgebonden boeren en de productie van natuurvlees of extensief buitenvlees.

Om te bevorderen dat er meer ruimtelijke kwaliteit wordt toegevoegd en voor klimaatadaptatie is een goede afweging van de hervestigingsmogelijkheden voor (nieuwe) functies nodig.

Als aanzet alvast stellen wij concreet voor om een (nieuwe) functie van een VAB afhankelijk te maken van ligging in buitengebied c.q. van de aanwezige waarden en potenties. Functies worden

afgewogen aan de hand van een te maken zonering van het buitengebied. De strengste zones liggen in de drinkwaterwingebieden, daar mag helemaal niets. In natuurgebieden, in de beekdalen, de beekherstelgebieden en in de Waterbergingsgebieden is geen functiewijziging mogelijk, behalve naar natuur, voor beekherstel en waterbergingsgebied. Hier zijn ook nauwelijks VAB's. In de kernrandzone liggen de meeste mogelijkheden. Er moeten steeds voorwaarden worden gesteld voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Deze voorwaarden kunnen zijn: sloop stallen, minimaal percentage aan groen en landschap toevoegen, klimaatadaptatie, waterbuffers, energiedaken (energy-farming), (veel) minder bebouwing, beperkte tuin, open/onbebouwd houden (voormalige) agrarische gronden, bestemming wijzigen.

Nevenactiviteiten in het buitengebied

Nevenactiviteiten in het buitengebied dienen geen hinder en uitstralingseffecten te veroorzaken voor de omgeving. Welke activiteiten mogelijk zijn hangt af van de aspecten voor de omgeving, zoals geluid, verkeer, licht, parkeren, geur, gezondheid, enz.

Verkeer op de buitenwegen

Bij overbelasting van (kleine) wegen in het buitengebied door onder andere (zwaar) (landbouw)verkeer is het aan te bevelen te onderzoeken of er (eenrichtingsweg)-routering kan worden gerealiseerd, al dan niet voorzien van fietsstroken. Een maximum snelheid van 60 km/uur geldt al op veel wegen in het buitengebied van Oirschot.

Evenementen

Evenementen zijn voor mensen. Zeker de evenementen met lawaai en licht, horen in principe niet thuis in natuur en landschap. In een omgevingsvisie moet aandacht zijn voor de locaties of zones waar evenementen kunnen plaatsvinden. Dat zal doorgaans in de kernen zijn. In de broedtijd dient er extra voorzichtigheid betracht te worden om te voorkomen dat evenementen schade of hinder kunnen veroorzaken voor broedvogels en wild. Door (hard en zwaar) geluid en licht kunnen dieren worden opgeschrikt of blijvend verstoord.

Duurzame energie op verstandige plekken

De BMF gaat ervan uit dat, met de hiervoor ingebrachte input en via het project energielandschap, duurzame energie onderdeel zal uitmaken van de Omgevingsvisie van Oirschot en dat daarvoor ruimte kan worden geboden op de juiste plekken.

Wij hopen dat wij hiermee u en uw raad van voldoende inbreng hebben voorzien om te kunnen komen tot een omgevingsvisie voor Oirschot. Wij worden graag op de hoogte gehouden van het resultaat.

Wij wensen u veel succes.

Met vriendelijke groet,

Hetty Gerringa
Brabantse Milieufederatie